

Apám üzent

Apám második üzenete egy tévés ismerősöm közvetítésével ért el hozzám. Nem túl közeli ismerős, de annyira igen, hogy bízzak benne. Figyelemhez szokott, jó fellépésű ötvenes férfi, széles állkapocscsont, izmos alkar, drága szemüveg, az örökké fontos emberek joviális magabiztossága. Mély, majdnem basszus lágé, soha el nem kapott tekintet. Elfoglalt és elhivatott, mégsem kapkod soha. Z. Nagy szebb napokat is látott már, de én is mélyen voltam. Elhívott a tévéműsorába, ugyan csak az online szériába, amiről semmit sem lehetett tudni, de járványos időket élünk, nem válogathattam. A szerkesztő úr szemlátomást hitt benne, hogy érdemes helyre hív, Antal doktorral mélyen és okosan fogunk beszélgetni, bár Z. Nagy mindig is analitikus alkat volt, egy kerek évet szánt rá az életéből, hogy megtudja, mi a boldogság. Interjúkat készített „boldog” emberekkel, de nem tudom, megtudta-e végül, amit akart. Én úgy éltem meg, hogy velem annak idején kudarcot vallott, hosszadalmasan meséltem is neki az életemről, próbáltam gyötrően őszinte lenni, ezért egyre lelombozottabban szemeztem a diktafonjával.

Z. Nagynak nem volt nehéz dolga, úgy készült, hogy mindenképpen rábeszél az interjúra, de még be se töltötte a nagy ágyúkat, már igent mondtam. A hírhedt pszichiáterhez, Antal doktorhoz hívtam interjúra, mély, de nem kegyetlen diskurzust ígért, és azt kérte, kotorjuk ki nyilvánosan lelkem leülepedett mocskát.

Már másfél éve tartott a Covid-karantén, nem látszott a vége. Az országon, sőt Európán lakat volt, nekem bő egy éve nem kellett mennem sehová. Őszintén szólva, reptem az örömtől, dolgom akad. De hazudnék magamnak, ha letagadnám a baljós sejtelmeket. A gyomrom alatt szúrást éreztem, amikor azt feleltem Z. Nagynak, vállalom. Antal doktor úr mérvadó szakemberek szerint is azzal lett ismert alak, hogy átlagembereket szégyenített meg a tévében. Láttam én is pár régi adást, ennél azért bonyolultabb volt az ügy, és engem még csak az sem zavart, hogy elemi pszichológiai közhelyekkel játszadozott.

Én ítélkeznék? Aki ilyen nehezen fogta föl, hitte el, hogy az apja keresi? Engem zavarnának a pszichológiai közhelyek, amikor bármikor bármelyikre rá tudok csodálkozni? Nekem semmi bajom a közhelyekkel, sosem voltam eredeti alak, és a lélek tévelygése is mindig olyan gyanús dolog volt a mi családukban, hogy az unásig ismételt klisék minden kimondáskor újdonságszámba mennek.

Amikor eljöttem doktor Antal műsorából, hónapokig úgy gondoltam, magam miatt nem kellett volna odamenni. Megalázottan arra gondoltam, valójában mindig tudom, mit nem kellene tenni, hová nem kellene húznom, mit nem lenne szabad megcsinálnom. Csalódott voltam, hogy egy esti autózás, néhány óra magamutogatás miatt még mindig tudok ennyire nem figyelni magamra, a jelekre,

amiket a testem vagy a lelkiismeretem küld, és olyan okosan, jó érzéssel hazudok magamnak, hogy – negyvenöt évem dacára – elhiszem.

Mióta kikristályosodott bennem a szándék, hogy felelek, hogy beszélek apámmal, és hiszek is benne, hogy ilyen vagy olyan formában sikerülni fog, elfogadtam azt is, hogy ennyire meg kellett aláznom magam, valódi csapdahelyzetbe kellett kerülnöm, hogy végre meginogjon a racionális énem.

Hétköznap estében maradtunk.

Nem igaz, hogy rutintalanul készülődtem volna, mégis túlpörögtem mindent, túl hamar haptákban álltam, és nem bírtam otthon, elindultam, hogy autózom kicsit, de én nem tudok olyat, nem tudok cél nélkül bolyongani, lelkiismeret-furdalásom van tőle, és szorongok is. Ezért lassan és kimérten mentem. Az volt az érzésem, mintha figyelne ez a régen látott, mára ismeretlen, üres külváros, a békásmegyeri panel-vadon. Hogy mit szólok hozzá.

A kicsi stáb az elhagyott, szellemjárta iskola stúdiójában várt. Antal doktor, az egykori klinikai pszichiáter már valahol bent várt az épületben. Úgy tűnt, mintha a stúdió melletti tantermekben régen nem lenne oktatás, nem csak a járvány miatt zárták volna le, vastagabb volt a por, mélyebben ivódott be mindenbe, és régebbiek a nyomok, mint másfél év. Nyomasztó otthontalanságban állodogáltam a fotóssal, aki legutóbb egy nyilvános vécé kőporos falánál készített rólam portrét, olyan nagy elánnal, hogy kijött minket megnézni a vécésfiú. Emlékszem, az illemhely gazdája végigmért, földerült az arca.

– Tudom már! – örvendezett. – Maga a Krusovszky!

Antal doktor úgy vonult be a közös portréfotózásra, mintha a törvény nevében jött volna. Meghízott, elfolytak a vonásai, valahogy nőies lett, de a mozdulatai fölényesek voltak, a szeme tükrözte karaktere lényegét, a szélsőséges, ellentmondásos ipsét, fáradt indulat látszott benne, unott izgatottság. Elhúzott szájjal mosolygott, mint aki már megnyerte a partit. Puhán fogott kezét, nem mondott, nem kérdezett semmit. Nyomatott jegyzetei voltak, a szerkesztő tehette elé nemrég. Egymásra kellett mosolyognunk, éreztem, hogy elpirulok. Nem bírtam ránézni. Átvillant rajtam, hogyha ez egy meccs, akkor tényleg megnyerte, már most.

Nyilvános tipródásunkat élőben adta a tévé, és erre én az utolsó pillanatban eszméltem rá. Z. Nagy, a rutinos róka biztosan elárulta előre, vagy ha nem, hát kideríthettem volna, hogy így lesz, de nem akartam tudni. Akkor talán nem megyek oda, vagy készülök, legalább azt végiggondolom, hogy arra mit felelek majd neki – amit nyilván meg fog kérdezni –, hogy „minek mentem oda”. Amikor megkérdezte, váratlanul ért, mint egy bukásra álló diákot a felettetés. Körbenéztem az iskola lakatlan termén, és azt feleltem:

– Nincs hová menni.

Azt hiszem, ez a kiszaladt félmondat volt az egyetlen értékelhető válaszom, különben minden létező csapdába belekergettem magam. Úgy adtam fel Antal doktornak a labdákat, mint aki máskor nem is a lélek ügyeivel sáfárogdik megélhetésszerűen, nem alanyi, kitárulkozó mondatokat, analitikus családi vallo-másokat körmölget évtizedek óta.

A doktor úr türelmetlen volt, gyakran indulatos, taszítóan narcisztikus, de csak fegyelmezetten vérszomjas. Direktben csak szorult helyzetben kente rám a

vád mocskát, de gyakran megtettem neki a szívességet, hogy indirekt eleganciával megtehesse. Rendre közbevágott, megkérdezte, értem-e, mit beszélek.

Értettem. Pedig vagy nem akartam, vagy túl akartam lenni az egészen. Együttes erővel odaültettük mellém, és szorgosan ott kuporgott mellettem az önvád, az örökké letagadott és meghaladottnak gondolt indulat, hogy én tehetek róla, beteg voltam, a saját hibámból lettem rákos, nem a vírus az oka, hanem én.

Antal doktor nyakán – a beszélgetésünk előtt néhány hónappal – jóindulatú csomót találtak, le kellett szedni. Büszkén mesélt a kalandjairól, hogy saját lábán sétált be a műtőbe, és a teste jelzése után néhány hónappal rendezte a lelki számlát azokkal, akikkel elmérgesedett adóssága volt.

Hallgattam. Akivel még nem történt komoly kilengés, pillanatra sem vesztette el a sorsát, és önhitsége alapja sem korrodálódott soha – miszerint mindenben érintett –, az dicsekedhet sebekkel.

Rám nézett, a tenyérnyi műtéti hegére a nyaki ütőerem mellett, és azt kérdezte, engem ugye nem műtöttek.

Mindig azt hiszem, nem változtam semmit a betegség óta. Azelőtt dühített volna a felfuvalkodottsága, de én ez ügyben már nem lehetek dühös, nem lehetek mérges. A poklot nem lehet elmesélni. Gyötrelemfabulák kezdőknek: szenvedéstanfolyam. Az empátia évekkal és mérföldekkel hamarabb véget ér, mint hogy valamit meg lehetne sejteni abból, mit jelent a nyaki daganat, a négyes stádium, a kétoldali áttét. Az a kezelés, a fájdalomnak az a foka ép ésszel felfoghatatlan. Úgy látszik, valami ebből mégis leülepedett bennem, mert az Antal doktor hiú érintettségéről szóló történet, a délceg üzenet, hogy ő nem adta fel a büszkeségét, nem hozott ki a sodromból. Még csak nem is uralkodtam magamon, mert tudatában voltam, méltatlan lenne megpróbálni elmagyarázni, elárulnám a saját szenvedésemet.

A szenvedés persze olyan, mint a hagyma, csak rétegei vannak, nincs magja, de a rétegek együtt mégis összeadnak valami mást, mint amit külön-külön jelenenek. Ezt sem lehet átadni, civil ezt föl nem foghatja. Talán az önfeladás katarziséból meg lehet sejteni valamit, ahogy elfogynak az eleve birtokolt területek, melyek addig el nem idegeníthetőnek tűntek, mégis egy pillanat alatt hűtlenül kifordulnak.

Az önfeladás, hogy valaki azt, aminek saját magát tartja, a tartását, a külsejét, érzékelését, a fizikai testének alapvető működéseit feladja, hagyja, hogy ezek luxussá váljanak, és abba, hogy mindenét elveszíti, bele is nyugszik, feloldódik az egója a végtelen, drogokkal sem uralt fájdalomban; nos, ez az, és a folyamat jellegét, az áradás technikáját talán el lehet képzelni.

Ezért nem voltam dühös. Nem akartam elmagyarázni, hogy is van ez, nem akartam hatásos szünetekkel meggyőzni – semmiről. Tudtam, nem lehet. Nem nagy tudás ez, kicsi birtok, de régen ennyim sem volt.

Ott várakozott a stúdióban a gyűlölet, az öngyűlölet, mindkettő, mint egy szabadnapos diák, lóbálta a lábát.

Antal doktor vádaskodni kezdett. Arra gondoltam, ha ezt feladom, nem tudok kinyögni magam számára is valamit, és az a démoni kijelentése érdemi cáfolat nélkül marad, hogy a beteg a hibás azért, mert kikerült a sorsából, vagy ennél is konkrétan, Antal doktor hártványékony szavaival, „mindenki maga

tehet róla, hogy beteg” – akkor a sátán viccén nevetek. És valami olyasmihez asszisztálok, ami mindenestül, tökéletesen idegen tőlem.

Azt feleltem, ez konkrét áldozathibáztatás. Mire azzal jött, hogy az áldozatszerep maga a mentség. Annyira magamra figyeltem, olyan mélyre akartam fúrni magamban, hogy nem jutottak eszembe a gyerekek. Az óvodások, akik tumoroktól gyötörve, a kínok kínjától halnak meg. Kényelmes mentség nekem, hogy a nyilvános beszélgetés alatt, Antal doktor kitartó kevélysége miatt akkora prés alatt voltam, olyan frusztrált voltam, hogy nem tudtam gondolkodni.

De ha ott, akkor eszembe jut az ártatlanok halála, ha rájövök, hogy Iván Karamazov anti-istenbizonyítékáról (a halálosan beteg gyerekekről, akik soha semmit nem véthettek a Teremtő ellen, vagyis egyértelműen bizonyítják, Isten nem létezik), most, harminc év után végre megérthetem, milyen *célt* szolgálnak a teremtésben, akkor rá kellett volna borítanom Antal doktorra az asztalt. A halálosan beteg gyermek vagy tényleg Isten halálára bizonyíték, és akkor Dosztojevszkij rosszabbik énjének volt igaza, vagy arra, hogy a szenvedés nem szükség-szerűen válasz valamire. És akkor Dosztojevszkij azt is mondta, amit mondani akart, és nem csak azt, amit érzett.

Ha ezt ott felfogom, és tudatosul bennem, hogy Antal doktor utcai közhelye milyen könnyedén csúszott át alávaló aljasságba, akkor talán meg kellett volna ütönm. Vagy petrencés rúddal utat mutatni neki.

Éfféle gesztusokkal úgysem mertem volna élni, nem mertem volna meglökni sem. Én még az ördöggel is udvarias vagyok, a sátánt is kávéval kínálom, és megkérdem, nem dolgozik-e túl sokat. És persze szeretném elsumákolni, ahogy mondani szokás, nem tisztem megítélni, ebben a helyzetben ki volt a taszítóbb. Aki démoni ereje híján egyszerűen felszínes volt és aljas, vagy akit megszedített, megalázott a saját lelki nyomora – mégsem tett ellene semmit.

Persze, tudom a választ, de az önostorozással nem sokra jutok, nem azért vagyok itt – apámat akarom szóra bírni.

Antal doktor mellett úgy fogyott belőlem az erő, mintha több résen szivárgott volna egyszerre. Vagy mintha kergettek volna. És lehet, hogy kergettek is, csak az nem volt biztos, hogy ki. Antal doktor elől menekülök-e, vagy a saját sejtéseim elől.

Rákanyarodtunk Ignác alkoholizmusára.

Háromszor vagy négyszer megkérdezte egymás után, kimondta-e apám valaha, hogy elbaltázta az életét. Nem emlékszem, mit éreztem, és azt sem tudom, most mit érzek; mert nem tudom. Nem tudom, hogy kimondta-e. És ha igen, kimondta, hogy elszúrta, elbaszta, tönkretette magát és ezzel együtt a családját is – akkor mi van? Ha nem: azt sem tudom, az számít-e.

Antal doktor azzal jött, hogy a megélt apaság életjósolat, meg lehet mutatni a mélyét, a kormos, mocskos alját, a formákat, ahogyan a jövőndőt el kell és lehet rontani. „Világos”, ezt a szót ismételtetem, ezt feleltem mindenre, máskor is szokásom, de legalább százszor elmondtam ez alatt a másfél óra alatt. Világos. A teremtés szava. Nálam a sötétségé, a pusztulásé. Akkor mondom, ha nem figyelek, ha semmit sem értek. Világos. Pörögtem az irodai székben, ökölbe szorult a testem, a kezem, fehérlettek az ujjaim.

„Gyáva vagy utazni önmagadban?”, ezt kérdezte háromszor egymás után, a végén felemelte a hangját, és ha nem vettem észre, tudatosította, hogy három-

szor nem akartam megérteni a kérdést. Nem önmagammal, önmagamban kelle-
ne utazni. Nem tudom, hogy ő mondta ki, vagy én vallottam be, hogy apám ön-
gyilkos lett, hogy nem az ital vitte el, hanem halálra itta magát, ami véletlenül
sem ugyanaz, és bár külsőségekben sok minden hasonlít, a két ügy alapvetően
más. Nem mindegy, melyikünk mondta ki, de bármilyen fontos is, nem emlék-
szem rá. Hogy ő jött rá az egyre jobban uralt, pontos, mégis céltalan ódöngő
mondataimat hallgatva, vagy én mondtam ki. Az biztos, és természetes, hogy az
ítéletet ő mondta.

A racionalizálás az én drogom, ezt használom önmagam és a világ ellen, a
gondolataimat iszom – abba fogok belehalni. Hamar. Hamar meg fogok halni.
Már elképesztően súlyosan üzent a testem, mégsem fogom fel, mennyire kevés
időm van, nagyon kevés, el sem hiszem, mennyire kevés. Hogy nem látom,
mennyire kevés, hogy lehetek ilyen elbizakodott?!

Racionalizálás: (1.) amikor racionális magyarázatokkal fedjük el cselekedetünk
valódi okát. (2.) Hétköznapi értelemben önáltatás. Ha az egyén olyan helyzetbe
kerül, hogy amelyben negatív következtetéseket is le kell vonnia önmagára néz-
ve, mégis, ennek ellenére a valóságot torzítja.

Megritkultak a szavaim. Egyre hosszabb, vaskos hallgatások jöttek. Egy jóko-
ra üvegfalon át beláttam a szerkesztői némaszobába.

– Akkor olvass leveleket! – javasolta a szerkesztő a doktor úrnak.

Úgy éreztem magam, mintha a saját álmomban lennék. Nem tudtam eldönteni,
ezt a mondatot a némaszoba gyatra szigetelése miatt hallottam, a doktor úr
füleséből szívárogtott-e ki, vagy csak képzeltem. Az utóbbi tűnt a legvalószínűbbnek,
de ekkor Antal doktor úr, minden átvezetés nélkül, olvasni kezdett
valami szöveget.

Minden egymásra volt csúszva, összekeveredett. Hol kibírhatalanul lassú
volt a beszélgetésünk, hol pattogott, nem tudtam követni. Tökéletesen meggyőz-
tem magam, csak képzeltem az előbbi szerkesztői utasítást, ezért amikor a dok-
tor úr belemerült, képes voltam meglepődni, mi ez. Hogy jön ide? A konzerv
e-mailben egy ismeretlen férfi vágyott szabadulni a démonaitól, leginkább az
alkoholtól. A doktor úr felnézett rám.

– Az apja! – súgta a fülébe a szerkesztő.

Ez most egyértelműen a doktor úr füleséből jött.

Az apám, gondoltam, és úgy elmerültem, hogy nem is tudom, Antal doktor
kérdezett-e egyáltalán valamit, vagy csak úgy, minden kényszer nélkül szolgál-
tattam ki magam.

Ignác, mármint a lassan húsz éve kísértő szelleme odaült közém és az öngyű-
löletem közé. Mindkettőnk helyett röstellte magát.

Amikor föleszméltem, Antal doktor úr megismételte a summázatot, hogy az
apám öngyilkos lett, halálra itta magát. Aztán ránk nézett, az apámra, az öngyű-
löletemre, amit a betegségem miatt érzek, és megint összefoglalta a látottakat.

– Le akarod másolni az apádat.

Nem mertem oldalra nézni. Mintha tényleg ott ült volna, megpróbáltam tel-
jesen kizárni a tudatomból a perifériás látásomat.

– Addig racionalizálsz, míg meg nem ölöd magad. Mint ő. És az is öngyilkos-
ság lesz. Csak legális.

Megfogtam a torkom, eltakartam a heget. Nem emlékszem, mondtam-e valamit.

Antal doktor úr békén hagyott, a várva várt betelefonálókkal bajlódott, közhelyei, úgy tűnt, rendre betalálnak. Némán mentünk le az emeletről. A parkolóban kezét fogtunk. Már elléptem a kocsira felé, amikor visszahívott, hogy tudom-e, ez a jegesen hideg kéz mit jelent. Biztosan gyakran csinálja ezt a trükköt, gondoltam, és megéreztem, hogy fázik a kezem.

– Nem – feleltem.

– A rettegés – mondta. – Ez a rettegés jele.

Már szinte a kocsiból szól ki utánam.

– Kérjél segítséget, amíg nem lesz nagyobb baj.

Álltam az üres, sötét parkolóban egyedül, a démonjaim unottan várták, hogy elinduljunk végre.

C S E R N A - S Z A B Ó   A N D R Á S

Kátya és a bográcslánc, avagy üresedés a húsiparban

„jön, lábhegyen, mint egy gyilkos, a fekete Álom”

B. M.

Dr. Turully Elemér a gazdasági válságba rohanó húszas évek végén úgy élt, ahogy a költő mondja: csendben és lelkiismeretlenül. Diszkrét jólétben. Anyagi gondjai nem voltak, apja kisebb gyárat hagyott rá. Hogy pontosan mit is termel az a százhusz alkalmazott a Turully Művekben,¹ azt Elemér nem tudta, csak sejtései voltak. Valami tűzhelyeket, vagy talán kályhákat. Utoljára gyerekkorában járt az üzemben, és erről a látogatásról már csupán homályos emlékei maradtak. A vállalkozást apja jó embere, egy szigorú és következetes sváb, bizonyos Berg úr igazgatta, évtizedek óta és meglehetősen sikeresen.

Turully ez idő tájt krisztusi korba ért, barátai nem voltak, keveset dohányzott, alig ivott. Divatból hordott ugyan kokainos szelencét a zakózsebében, de abban csupán valami ártatlan fehér por volt. A polgári kultúra vívmányai (színház, filmszínház, opera, komolyzenei hangverseny, képzőművészeti kiállítás, irodalom stb.) nem érdekelték. Sportolni nem szeretett, de olykor nem úszta meg a

---

¹ Bp. VII. Kazinczy u. 14. T.: 426-55